

Куш Е. О.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»

Духновський К. А.,
студент,
Національний університет «Запорізька політехніка»

ТРУДНОЩІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ

Реалії є лексичними одиницями з «яскраво вираженим національно-культурним значенням, що співвідносяться з поняттями та фрагментами об'єктивної реальності, відображеної в свідомості конкретної лінгвокультурної спільноти» [1, с. 69]. Більшість мовних реалій асоціюється з національно-культурними еталонами, стереотипами, міфологією. Переклад реалій викликає неабиякі труднощі у зв'язку з відсутністю їх еквівалентів.

Дослідники пропонують різноманітні способи перекладу реалій. Найпоширенішими із них загалом вважається транскодування, калькування, описовий переклад, наближений переклад і трансформаційний переклад [2, с. 26–30; 3, с. 253–255]. Приклад застосування транслітерації, що є одним із видів транскодування, спостерігаємо при перекладі реалії у наступному реченні:

«*Курінь був військово-адміністративним підрозділом козацького військ*» [4, с. 48].

«*Kurin' was a military administrative division of Cossack troops*» [5, с. 42].

Переклад реалії *курінь* англійською мовою було здійснено шляхом транслітерації *kurin'*. Зазначимо, що вказана україномовна лексема *курінь* може перекладатися також такими англійськими словосполученнями, як *Cossack dwelling*, *Cossack hut* (тобто із використанням трансформації додавання та застосування англійського аналога аналізованого слова-реалії) за умов, якщо вона позначає вид житла козаків, оскільки лексема *курінь* є одиницею номінації не тільки військового підрозділу запорізьких козаків, але й їх житла.

Проаналізуємо ще один приклад:

«Під час Зеленого тижня українці прикрашали хату м'ятою та іншими пахучими травами» [4, с. 83].

«During the Green week (a week before Trinity) Ukrainians decorated their houses with mint and other aromatic herbs» [5, с. 79].

У наведеному прикладі спостерігаємо використання реалії *Зелений тиждень*, що позначає в українській мові тиждень перед Трійцею, в який в українських селах хати встеляли запашними травами (м'ятою, лепехою, любистком) за звичаєм. Вважалося, що ці трави будуть відгоняти нечистих і будуть приносити добробут у родину протягом року. Реалія *Зелений тиждень* перекладається англійською мовою калькуванням. Оскільки англомовний адресат не знає вказаної назви, значення калькованої одиниці пояснюється шляхом опису.

Наближений переклад полягає в пошуку найближчої за значенням відповідника в мові перекладу для лексичної одиниці вихідної мови. Подібні приблизні еквіваленти називають «аналогами» [2, с. 28]. Застосовуючи в процесі перекладу реалій подібні одиниці потрібно брати до уваги, що в деяких випадках вони можуть створювати не зовсім правильне уявлення про характер поняття чи явища, що позначається ними. У деяких випадках перекладачеві також доводиться вдаватися до трансформаційного перекладу, що полягає у перебудові синтаксичної структури речення із реалією, до лексичних заміन із повною зміною значення подібної одиниці, тобто до того, що називається перекладацькими трансформаціями [2, с. 29], зокрема:

«Кожухи були різної довжини, з рукавами чи без, переважно білого кольору. Їх носили взимку та влітку, як частину традиційного українського вбрання» [4, с. 75].

«Fur coats were of different length, with or without sleeves, their color was usually white. Ukrainians wore fur coats in winter as well as in summer; it was a part of the traditional Ukrainian costume» [5, с. 71].

Оскільки етнографічна реалія *кожухи*, що позначає верхній одяг на овечій шкурі, які носили українці взимку, не має англомовного еквівалента, вона перекладається за допомогою англомовного словосполучення, що є її аналогом *fur coat*. Значення цього словосполучення є більш загальним, тому можна говорити також про застосування перекладацької лексичної трансформації генералізація.

Література

1. Бурбак О. Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу. *Іноземна філологія*. 1985. № 5. С. 68–72.

2. Зорівчак Р. П. Статус реалії як перекладознавчого терміна. К. : А. С. К., 1985. 164 с.

3. Кирда А. Г., Письменна О. О. Формування компетентності в перекладі на матеріалі сучасних суспільно-політичних реалій. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип. 49. С. 252–260.

4. Смешко І. Нариси з історії України. К. : САМІТ КНИГА, 2023. 122 с.

5. Smeshko I. Essays on the History of Ukraine. Kyiv : SAMIT KNYHA, 2024. 104 p.